

Lausunto tarkastusvaliokunnalla:

**K 20/2019 vp Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus
eduskunnalle: Finanssipolitiikan valvonnan raportti 2019**

Yhteenvedo:

- Hallitus on asettanut itselleen kovan talouspoliittisen tavoitteen, jonka saavuttaminen ei onnistu ilman poliittisesti vaikeita päätöksiä.
- Finanssipolitiikan virityksen kannalta hallituksen suunnitelma ei ole kovin suuri ongelma.
- Keskeisin hallituksen talouspolitiikan haaste on työllisyystavoite.
- Tarkastusvirasto aivan oikein identifioi suurimman työllisyysasteen noston potentiaalin ikääntyneisiin työllisiin.
- Suomen talouspolitiikan haasteet liittyvät ennen kaikkea pitkän aikavälin haasteisiin: väestön ikääntymiseen, ilmastonmuutoksen torjuntaan ja heikkoon tuottavuuden kasvuun.

Valtiontalouden tarkastusviraston Finanssipolitiikan valvonnan raportti antaa hyvän kuvan Suomen finanssipolitiikasta ja sen haasteista. Hallituksen talouspoliittiset tavoitteet on asetettu velvoitteiden mukaisesti, mutta niitä ei tämänhetkisten ennusteiden perusteella tulla saavuttamaan ilman lisätoimia. Hallitus ei ole vielä tässä julkisen talouden suunnitelmassa esittänyt täsmällisiä keinoja, joilla kehitys saataisiin käännettyä tavoitteiden mukaiseksi.”

Hallitus onkin asettanut itselleen kovan tavoitteen ja ottanut riskin. Hallituskauden pysyvät menojen, 1,4 miljardin euron, lisäykset toteutetaan pääosin etupainotteisesti ja lisäksi tehdään noin 3 miljardin ns. tulevaisuusinvestoinnit. Menojen lisäykset tehdään ilman konkreettisia päätöksiä suurimmasta osasta menojen kasvun rahoituskeinoista. Pääosin hallitus aikoo rahoittaa pysyvien menojen lisäykset uudistuksilla, jotka nostavat työllisten määrää.

Finanssipolitiikan virityksen kannalta hallituksen suunnitelma ei ole kovin suuri ongelma. Tämä siitä huolimatta, että raportin mukaan finanssipolitiikka on lievästi myötäsäyklistä ja ”on olemassa riski siitä, että Suomi ei noudata vakaus- ja kasvusopimuksen ennalta ehkäisevää osaa vuonna 2020.” Arviot Suomen tuotannon poikkeamasta potentiaalisesta tuotannosta vaihtelevat, ja siten myös arviot alijäämäisen julkisen talouden sopivuudesta nykyiseen taloustilanteeseen. Finanssipolitiikan arvioinnin mittareihin liittyykin suurta epävarmuutta. Joka tapauksessa talouskasvu on hidastunut, joten todennäköisyys, että julkisten menojen lisäys ylikuumentaisi Suomen taloutta on

varsin pieni. Alijäämä ja velka uhkaavat kasvaa, jos hallitus ei saa aikaan tuloja lisääviä toimia, mutta siinäkin tapauksessa kasvu on maltillista.

Julkisen talouden alijäämä on kasvanut nopeammin kuin vielä hallitusohjelmaa alun perin tehdessä arvioitiin. Pääasiassa syynä on ollut kuntien alijäämän nopea kasvu, joka on johtunut ennen muuta verotulojen laskusta ja investoinneista. Kuntasektorin verotulojen lasku on jossain määrin mysteeri, koska veropohja ei ole laskenut samalla tavalla.

Työllisyystoimet

Finanssipolitiikan viritystä suurempi potentiaalinen ongelma on hallituksen tulevien politiikkatoimien tehossa. Vaikka hallituksen ”työllisyystavoite on mahdollinen”, se edellyttää toimenpiteitä. Tarkastusvirasto aivan oikein identifioi suurimman työllisyysasteen noston potentiaalin ikääntyneisiin työllisiin, unohtamatta kuitenkin kaikkia ikäluokkia koskevaa potentiaalia. Toimet tulisi siis kohdistaa ennen muuta ikääntyneisiin ikäluokkiin, mutta myös työmarkkinoiden toiminnan tehostamiseen yleisesti. Työllisyysasteen pysyvä nosto edellyttää myös poliittisesti vaikeita päätöksiä, ja tämä on hallitusohjelman keskeisin haaste.

Tulevaisuusinvestoinnit

Kertaluotoiset ns. tulevaisuusinvestoinnit ovat periaatteessa oikein hyvä ajatus. Suomessa on suuria tulevaisuuden haasteita, kuten huoltosuhteen nousu, ilmastonmuutos ja osaamispääoman lasku suhteessa kilpailijamaihin. Näihin kaikkiin voitaisiin vastata myös investoinneilla ja niitä sisältyy myös ns. tulevaisuusinvestointeihin. Kokonaisuutena hallituksen kertaluotoiset menolisäykset vaikuttavat kuitenkin koostuvan pienistä eristä, joista monet eivät ole investointityyppisiä menoja ja joiden kertaluotoisuus on kyseenalainen.

Kertaluotoiset menonlisäykset on tarkoitus rahoittaa valtion omaisuuden myynnillä. Tälle ei kuitenkaan ole mitään perusteita. Omaisuuden myynnin myötä menetetään omaisuuden tulevat tuotot, ja koska valtio saa lainarahaa tällä hetkellä erittäin edullisesti, omaisuuden myynti on todennäköisesti kannattamaton tapa rahoittaa kertaluontoisia menonlisäyksiä. Omaisuuden myynti ei myöskään auta finanssipolitiikan sääntöjen noudattamisessa, koska finanssiomaisuuden myyntituloja ei lasketa säännöissä tuloiksi.

Poikkeusolojen mekanismi

Tarkastusvirasto kiittää hallitusohjelmassa kirjattua poikkeusolojen mekanismia, mutta esittää huolensa mekanismin mukaisen reagoinnin oikea-aikaisuudesta.

Tarkastusviraston kantaan jouston tarpeesta voi hyvin yhtyä. On hyvä, että mekanismilla tuodaan joustoa finanssipolitiikkaan vakavassa suhdannetaantumassa. Haastetta reagoinnin oikea-aikaisuudesta on vaikea arvioida, sillä kirjaus mekanismin proseduurista on onneksi väljä ja finanssipolitiikan oikea-aikaisuus on joka tapauksessa aina suuri haaste.

Talouspolitiikan haasteet

Suomen talouspolitiikan haasteet liittyvät ennen kaikkea pitkän aikavälin haasteisiin: väestön ikääntymiseen, ilmastonmuutoksen torjuntaan ja heikkoon tuottavuuden kasvuun.

Väestön ikääntymisestä seuraava kestävyysvaje täytyy kuroa umpeen pidemmällä aikavälillä rakenteellisilla uudistuksilla. Parhaiten kestävyysvajetta korjataan työllisyysasteen nostolla, julkisen palvelutuotannon tuottavuuden parantamisella sekä talouden kasvuedellytysten parantamisella. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksella voisi olla merkittävä rooli julkisen palvelutuotannon tuottavuuden parantamisessa ja ikäsidonnaisten menojen kasvun hillinnässä.

Tuottavuuden kasvun selvä hidastuminen 2010-luvulla ei ole koskenut pelkästään Suomea. Suomen tuottavuuden taso suhteessa verrokkimaihin laski kuitenkin selvästi vuosina 2008-2014. E erityisen huolestuttavaa tulevan kehityksen kannalta on Suomen osaamispääoman suhteellinen lasku. Investoinnit tutkimus- ja tuotekehitykseen ovat olleet pitkään laskussa, ja nuorten koulutusasteen nousu on pysähtynyt.

Lisätietoja:

Janne Huovari
040 164 8141
janne.huovari@ptt.fi
@jhuovari